

Оля Гнатюк

НЕВІДОМИЙ НОТАТНИК ВАСИЛЯ МУДРОГО

Василь Мудрий (1893–1966) – громадський і політичний діяч, журналіст, віце-маршалок Сейму Другої Речі Посполитої (1935–1939), був, мабуть, найвидатнішим українським галицьким політиком міжвоєнного періоду. Народжений у селянській родині на Тернопільщині, пройшов шлях, типовий для цієї доби. Його світогляд сформувався під впливом Першої світової війни та подій Української революції (у 1917–1920 рр. перебував у Проскуріві). Після поразки УНР Василь Мудрий опинився у Львові, став співорганізатором Українського таємного університету, а згодом – одним із засновників найбільшої і найвпливовішої української політичної партії в Галичині – Українського Націонал-Демократичного Об'єднання (у 1935–1939 був його головою). Журналіст, а потім і головний редактор (1927–1935) найстарішої української галицької газети “Діло”. Мудрий уважався головним речником політики нормалізації (1935–1937) – спроби налагодити польсько-українські взаємини, що закінчилася фіаском внаслідок загострення польської політики щодо українців наприкінці тридцятих років. На початку Другої світової війни віце-маршалок Сейму Василь Мудрий заявив разом з Митрополитом Андреем Шептицьким про лояльність українців до Речі Посполитої. Перші роки війни Василь Мудрий перебував у Кракові. В липні 1944 року увійшов до складу Української Головної Визвольної Ради як віце-президент. Невдовзі опинився в еміграції, спочатку в Німеччині, де знову стояв на чолі українського організованого життя, потім у США (Нью-Йорк), працюючи в Українському Конгресовому Комітеті Америки.

На 1930-ті роки припадає вершина політичної активності Мудрого. Однак дотепер уявлення про його діяльність можна було скласти, спираючись майже винятково на газетні публікації та офіційні протоколи засідань УНДО та Української парламентарної репрезентації, а також з матеріалів, що зберігаються в колекціях інших політичних діячів цього часу (найповнішу бібліографію зібрав автор монографії Павел Самусь). Віднайдені в Архіві Наукового Товариства ім. Шевченка в Нью-Йорку нотатки Василя Мудрого є унікальним історичним джерелом, тому що проливають світло на важливі моменти українського політичного життя в Галичині та поза її межами та, що не менш важливо, змінюють уявлення про взаємини між УНДО та ОУН. Ці нотатки показують, що твердження про тісний взаємозв'язок і взаємопідтримку між УНДО та ОУН необрунтоване.

У дотеперішніх дослідженнях нотатник Василя Мудрого з 1930-их років не використовувався, хоч з нью-йоркською колекцією працювало чимало дослідників. Ця публікація вводить у науковий обіг надзвичайно цікавий і чудом збережений документ. Оприлюднюємо один з записів нотатника Василя Мудрого, в якому мова про його тижневу подорож до Відня, яка мала на меті об'єднати українські політичні сили в еміграції та вплинути на Євгена Коновальця, очільника УВО та ОУН в краю. Василь Мудрий, як більшість лідерів УНДО, вважав політику Коновальця і його соратників згубною для українців і такою, що відповідає лише партикулярним інтересам одного політичного угруповання. Він намагався вплинути на її зміну, апелюючи до почуття відповідальності за долю свого народу. Цей запис є унікальним ще з однієї причини – зустріч з Мудрим описав у листі до Євгена Коновальця Микола Сціборський.

Запис публікується в оригінальному мовному варіанті, з мінімальними змінами щодо норм сучасного правопису.

Всі віднайдені записи з нотатника увійдуть до “Вибраних праць” Василя Мудрого, які з'являться друком 2019 року в рамках нової видавничої серії “Україна–Європа: 1921–1939” (дотепер вийшли два томи “Вибраних праць” Ольгерда Іполита Бочковського, “Олександр Шумський: життя, доля, невідомі документи, Щоденник 1918–1925” Мирона Кордуби та “Пацифікація 1930. Документи”).

¹ Paweł Samuś, Wicemarszałek Wasyl Mudryj (1893–1966). Ugody polsko-ukraińskiej orędownik daremny (Warszawa : Semper, 2017). Див. також монографію сперту винятково на джерелах доступних у Львові та Тернополі: Степан Качараба, Ярослав Комарницький, Василь Мудрий – громадський діяч, політик, публіцист (Дрогобич: Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 2009).

² Більшість багатой колекції Василя Мудрого з міжвоєнного періоду втрачена під час війни. Обставини, в яких дружина Василя Мудрого, Ярослава, змушена була спалити цей архів, типові для цього часу: НКВД арештовував всіх лідерів політичного та громадського життя, а також намагався захопити всі цінні архіви, державні і приватні. Архів Мудрого для НКВД був би неабиякою знахідкою.

³ “Документи і матеріали з історії ОУН”, т. 2, ч. 1, 1931–1934, упор. О. Черченко (Київ: Видавництво ім. Олени Теліги, 2010).

Оля Гнатюк — докторка гуманітарних наук (Dr. habil.), професорка Варшавського університету і «Києво-Могилянської академії», перекладачка, членкиня правління Українського центру Міжнародного ПЕН-клубу. У 2006–2010 роках — радниця з питань культури й науки посольства Польщі в Україні. Дослідниця української інтелектуальної історії ХХ століття. Перекладачка української поезії та прози, а також наукових праць польською мовою. Авторка книг «Прощання з імперією. Українські дискусії про ідентичність» (Київ, 2005), «Між літературою та політикою» (Київ, 2012), «Відвага і страх» (Київ, 2015) та ін. Праця «Відвага і страх» отримала Гран-прі Форуму видавців у Львові (2015).